

Survey of Barriers and Research Problems from the Viewpoint of Faculty Members of Ardabil University of Medical Sciences

Naghizadeh Baghi A¹, Khanbabazadeh Ghadim M^{*2,3}, Samari E³

1. Department of Basic Sciences, School of Medicine, Ardabil University of Medical Sciences, Ardabil, Iran

2. Management of Education and Graduate Studies, Ardabil University of Medical Sciences, Ardabil, Iran

3. Department of Educational Sciences, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran

* *Corresponding author.* Tel: +984533522095 Fax: +984533522092 E-mail:m.khanbabazade@arums.ac.ir

Received: Feb 22, 2015 Accepted: Jun 13, 2015

ABSTRACT

Background & objectives: The most obvious indicators of a country's growth and development are technological capabilities and its scientific research. Therefore, any attempt to clarify the status of research and facing obstacles is important. The aim of this study is to investigate the problems and obstacles of knowledge from the viewpoint of faculty members of Ardabil University of Medical Sciences.

Methods: In a descriptive and survey study, sample contains 126 faculty members in Ardabil University of Medical Sciences were selected using Morgan and Krejcie table of sample size determination. The instrument used in this study was a questionnaire with two parts, i.e. demographic information and the Questionnaire of Research Barriers by Sotoodehasl et al. (2014) including 39 items on a 5 point Likert Scale continuum. A One-Sample T-Test, an independent samples T-Test, and an ANOVA test were used for the data analysis.

Results: The mean of the area of problems related to preparation of research project and development was 2.86 which is less than the conceptual mean but is not statistically significant ($p=0.056$). However in the other three areas, i.e. the means of problems in the implementation of the project, administrative and managerial problems, and individual problems were greater than the conceptual mean and the differences were statistically significant ($p\leq 0.05$). The mean of questions in the four areas was 3.23 which is greater than the conceptual mean and the difference is also significant ($p=0.001$).

Conclusion: In the investigation of areas, the most important problems and research barriers from the viewpoint of faculty members are weak teamwork at the university, large bulk of work and different expectations from the faculty members and lack of proper research environment.

Keywords: Research; University; Ardabil; Faculty Member.

بررسی موانع و مشکلات پژوهشی از دیدگاه اعضای هیئت علمی در دانشگاه علوم پزشکی اردبیل

عباس نقی زاده باقی^۱، مژگان خان بابازاده قدیم^{۲*}، عیسی ثمری^۳

۱. گروه علوم پایه، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اردبیل، اردبیل، ایران ۲. مدیریت امور آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل، اردبیل، ایران ۳. گروه علوم تربیتی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران * نویسنده مسئول. تلفن: ۰۴۵۳۳۵۲۲۰۹۵ فاکس: ۰۴۵۳۳۵۲۲۰۹۲ پست الکترونیک: m.khanbabazade@arums.ac.ir

چکیده

زمینه و هدف: بارزترین شاخص بالندگی و توسعه یافتگی یک کشور توانایی‌های فن‌آورانه و پژوهش‌های علمی آن کشور می‌باشد، لذا هر اقدامی برای روشن ساختن جایگاه تحقیق و موانع پیش‌روی آن، حائز اهمیت است. هدف مطالعه حاضر بررسی مشکلات پژوهشی و موانع تولید علم از نظر اعضای هیئت علمی در دانشگاه علوم پزشکی اردبیل می‌باشد.

روش کار: در یک تحقیق توصیفی و پیمایشی نمونه‌ای به تعداد ۱۲۶ نفر عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی با استفاده از جدول تعیین حجم نمونه کرجسی و مورگان انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه دو قسمتی شامل اطلاعات جمعیت نگاری و پرسشنامه موانع پژوهشی ستوده اصل و همکاران (۱۳۹۳) می‌باشد که دارای ۳۹ گویه در مقیاس ۵ گزینه ای لیکرت است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آماری تی تست تک نمونه‌ای، آزمون تی تست برای گروه‌های مستقل و آزمون آنوا استفاده گردید.

یافته‌ها: میانگین حیطه مشکلات مربوط به تهیه و تدوین طرح پژوهشی ۲/۸۶ و کمتر از میانگین مفهومی بود، اما از نظر آماری معنی دار نبود ($p=0/056$). البته در سه حیطه دیگر یعنی حیطه مشکلات در اجرای طرح، حیطه مشکلات اداری و مدیریتی و حیطه مشکلات فردی میانگین مربوطه بزرگتر از میانگین مفهومی بوده و تفاوت از نظر آماری معنی دار بود ($p\leq 0/05$). در مجموع سئوالات و در کل حیطه‌های چهارگانه میانگین ۳/۲۲ و بیشتر از میانگین مفهومی بوده و تفاوت نیز معنی دار بود ($p=0/001$).

نتیجه‌گیری: در بررسی درون حیطه‌ها به ترتیب مهمترین مشکلات و موانع پژوهشی از نظر اعضای هیئت علمی شامل ضعف کار گروهی در دانشگاه، حجم زیاد کار و انتظارات مختلف دانشگاه از اعضای هیئت علمی و عدم وجود فضای مناسب تحقیقاتی بود.

واژه‌های کلیدی: پژوهش، دانشگاه، اردبیل، هیئت علمی

پذیرش: ۹۴/۳/۲۳

دریافت: ۹۳/۱۲/۳

مقدمه

در سند چشم‌انداز ۲۰ ساله جمهوری اسلامی ایران در زمینه پژوهش، دستیابی به جایگاه اول علم و فناوری در منطقه آسیای جنوب غربی و حصول به جامعه‌ای دانش بنیان در سال ۱۴۰۴ هجری شمسی مورد انتظار است که تمام برنامه‌ریزی‌های کلان و خرد می‌بایست در راستای تحقق این اهداف صورت گیرد. پژوهش و تحقیق یکی از پایه‌های اساسی و

عمده در توسعه جوامع بشری به شمار می‌رود، به نحوی که هیچگونه حرکت علمی و منطقی بدون پشتوانه تحقیقاتی امکان پذیر نمی‌باشد. در واقع توانمندی توسعه و استقلال واقعی کشورها به میزان متناسبی با توانایی در تولید علم و توسعه علمی نسبت دارد و به عنوان موتور محرکه توسعه همه جانبه و پایدار کشورها شناخته می‌شوند [۱]. اهمیت پژوهش و تولید علم در دنیای امروز به حدی است که در

ارزیابی کارنامه علمی هر کشور میزان ارائه مقالات، تعداد نیروی محقق و حجم سرمایه‌گذاری در بخش تحقیقات به عنوان شاخص‌های توسعه یافتگی در نظر گرفته می‌شوند [۲]. همه کشورها بخصوص کشورهای در حال توسعه دریافته‌اند که برای رسیدن به رشد و توسعه واقعی و حل مشکلات اجتماعی، بهداشتی و اقتصادی و تدوین برنامه‌های آموزشی راهی جز سرمایه‌گذاری و استفاده از یافته‌های تحقیقاتی ندارند و بدون تحقیق و استفاده از نتایج آن، به توسعه پایدار به مفهوم واقعی دست نخواهند یافت. لذا توجه ویژه‌ای به سرمایه‌گذاری در این حیطه نموده‌اند [۳]. اولین گام برای سامان بخشیدن به امر پژوهش در جامعه دستیابی به درک درستی از توانمندی‌ها، امکانات موجود و نیز پی بردن به نقاط ضعف و قوت برنامه‌های تحقیقاتی است. لذا شناخت نارسایی‌ها و آگاهی از چگونگی و میزان تحقق اهداف برنامه‌های پژوهشی باید مورد توجه قرار گیرد. بنابراین بررسی موانع پژوهش از اهمیت بالایی برخوردار است، چرا که نکات ضعف و قوت و عوامل بازدارنده پژوهش، شناسایی و اقدامات جهت تسهیل پژوهش آسان می‌شود [۴]. مطالعات انجام شده در دنیا از دخالت موانع متعدد پژوهش در دانشگاه‌ها حکایت می‌کند. مطالعه همسلی^۱ نشان داد که مشکل انگیزش مهمترین مانع فعالیت‌های پژوهشی در اعضای هیئت علمی بوده است [۵]. موانع درونی مؤثر بر فعالیت‌های تحقیقاتی در دانشگاه در شش حیطه موانع مالی، امکاناتی، حرفه‌ای، مدیریتی سازمانی، علمی و فردی دسته بندی می‌شود [۶]. پاراهو^۲ [۷]، ساکس^۳ و همکاران [۸]، آدامسن^۴ و همکاران [۹]، تین^۵ [۱۰] و سایر تحقیقات مشابه نشان

داده است که میزان دانش و توانمندی پژوهشی از موارد بسیار مؤثر در بهره‌وری پژوهشی بوده است. نتایج تحقیق کریمیان و همکاران [۱۱]، زینالو و همکاران [۱۲]، حجازی و همکاران [۱۳] و همچنین حسینی شاورن و جاهد [۱۴] وجود موانع مدیریتی، اداری، حرفه‌ای، امکاناتی و مالی و تأثیر آن بر فعالیت‌های تحقیقاتی در دانشگاه را از دیدگاه اعضای هیئت علمی بیان می‌کند. نتایج برخی از تحقیقات حاکی از تأثیر انگیزه‌های فردی و درونی پژوهشگر بر عرصه تحقیقات است [۱۳]. حجم زیاد فعالیت‌های بهداشتی و درمانی و وقت ناکافی برای پژوهش از مهمترین موانع حرفه‌ای در تحقیقات علوم پزشکی می‌باشند [۱۵، ۱۶، ۱۷]. در مجموع به نظر می‌رسد تحقیقات دانشگاهی از مجموعه‌ای از موانع متنوع تأثیر می‌پذیرد که می‌توان از ابعاد مختلفی به آن پرداخت. شناخت نارسایی‌ها و آگاهی از موانع تحقیقات و مرتفع نمودن آنها به منظور ارتقای کمی و کیفی پژوهش امری ضروری به نظر می‌رسد. نظام‌دهی به پژوهش دانشگاهی یکی از مهمترین عوامل مؤثر بر تحقیقات دانشگاه‌ها است، چرا که اشاعه روحیه و ایجاد انگیزه و رغبت در اعضای هیئت علمی و محققان دانشگاه نسبت به امر تحقیق، در گرو ایجاد سیستم و نظام دهی به امور پژوهشی است [۱۸]. با توجه به تعدد موانع موجود (درون سازمان دانشگاه و بیرون آن)، در این تحقیق موانع درون سازمانی که در چهار حیطه مشکلات تهیه و تدوین طرح پژوهش، مشکلات در اجرای طرح، مشکلات اداری و مدیریتی و مشکلات فردی طراحی گردیده از دیدگاه اعضای هیئت علمی مورد ارزیابی قرار گرفته است.

روش کار

این تحقیق با توجه به هدف و ماهیت آن، توصیفی و از نوع پیمایشی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش را کلیه اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل

¹ Hemsley

² Parahoo

³ Sax

⁴ Adamsen

⁵ Tien

و آزمون آنوا با استفاده از نرم افزار آماری SPSS¹⁶ استفاده گردید.

یافته‌ها

از مجموع آزمودنی‌ها با توجه به پاسخگویی به سئوالات پرسشنامه تعداد ۳۷ نفر (۳۰/۱٪) زن و تعداد ۸۶ نفر (۶۹/۹٪) مرد بودند. همچنین تعداد ۱۰۵ نفر (۸۵/۴٪) متاهل و بقیه یعنی تعداد ۱۸ نفر (۱۴/۶٪) مجرد بودند. از نظر رابطه استخدامی تعداد ۳۷ نفر (۳۱/۴٪) از آزمودنی‌ها قراردادی و تعداد ۳۳ نفر (۲۸/۰٪) آنها استخدام پیمانی و تعداد ۴۸ نفر (۴۰/۷٪) نیز در استخدام رسمی دانشگاه بودند. درجه علمی تعداد ۱۹ نفر (۱۵/۴٪) مربی و تعداد ۸۵ نفر (۶۹/۱٪) استادیار و تعداد ۱۸ نفر (۱۴/۶٪) دانشیار بوده و تعداد یک نفر (۰/۸٪) دارای درجه استادی بودند. میانگین و انحراف استاندارد نمرات حیطه مشکلات تهیه و تدوین طرح پژوهشی $2/82 \pm 0/86$ و با اهمیت ترین مقوله در این حیطه مقوله عدم وجود مشاوره قبل از تدوین پروژه پژوهشی و کم اهمیت ترین مقوله محرمانه بودن اطلاعات و عدم دسترسی محقق به اطلاعات می‌باشد. در حیطه دوم با عنوان مشکلات در اجرای طرح میانگین و انحراف استاندارد نمرات $3/41 \pm 0/76$ و با اهمیت ترین مقوله عدم وجود فضای مناسب تحقیقاتی و کم اهمیت ترین مقوله آگاه نبودن از نحوه اجرای طرح می‌باشد. در حیطه سوم با عنوان مشکلات اداری و مدیریتی میانگین و انحراف استاندارد نمرات $3/39 \pm 0/81$ و با اهمیت ترین مقوله عدم وجود تشویق و ترغیب پژوهشگران در انجام پژوهش و کم اهمیت ترین مقوله عدم آگاهی مسئولین حسابداری از قوانین مربوطه و در آخرین حیطه تحت عنوان مشکلات فردی با میانگین و انحراف استاندارد نمرات $3/23 \pm 0/80$ با اهمیت ترین مقوله ضعف کارگروهی در دانشگاه و کم اهمیت ترین مقوله قرار نداشتن تحقیق در زمره ملاک‌های

تشکیل می‌دهد که در سال ۱۳۹۳ شاغل در دانشگاه بوده و تعداد آنها ۱۷۷ نفر می‌باشد. برای تعیین حجم نمونه از جدول نمونه‌گیری کرجسی و مورگان^۱ استفاده شد [۱۹] و حجم نمونه ۱۱۷ نفر به‌دست آمد که به منظور اعتبار نمونه‌گیری حجم نمونه به ۱۲۶ نفر افزایش یافت. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه‌ای دو قسمتی شامل اطلاعات جمعیت‌نگاری و مولفه‌های اصلی و فرعی می‌باشد [۲۰]. این پرسشنامه شامل ۳۹ گویه در مقیاس پنج گزینه‌ای لیکرت است که از موافقت خیلی کم تا موافقت خیلی زیاد تنظیم شده است. تعداد ۱۳ گویه به حیطه مشکلات تهیه و تدوین طرح پژوهشی، ۷ گویه مربوط به حیطه مشکلات اجرایی طرح، ۱۰ گویه در حیطه مشکلات اداری و مدیریتی و ۹ گویه مرتبط با حیطه مشکلات فردی می‌باشد. ستوده اصل و همکاران ثبات درونی پرسشنامه را با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای حیطه‌های چهارگانه و کل گویه‌ها از ۰/۷۶ تا ۰/۸۴ بدست آورده‌اند [۱۸]. در این مطالعه برای بررسی پایایی در بعد انسجام درونی^۲ از شاخص آلفای کرونباخ استفاده شد. همچنین برای بررسی پایایی در بعد تکرار پذیری^۳ در یک مطالعه مقدماتی^۴ تعداد ۲۰ نفر از آزمودنی‌ها انتخاب و پرسشنامه بین آنها توزیع و پس از تکمیل جمع‌آوری شد. بعد از گذشت دو هفته آزمون مجدد بین همان ۲۰ نفر به عمل آمد و با استفاده از فرمول ضریب همبستگی پیرسون، ضریب اعتبار آزمون‌های اول و دوم استخراج گردید و در مورد هر یک از حیطه‌ها متغیر ضریب همبستگی بالای ۰/۷۰ بدست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آماری تی تست تک نمونه‌ای، آزمون تی تست برای گروه‌های مستقل

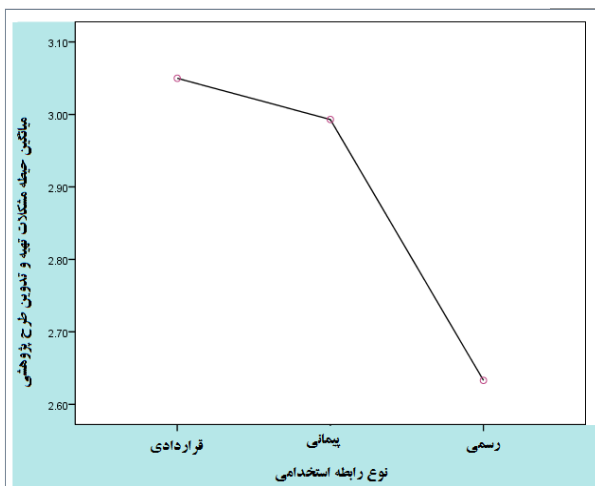
¹ Krejcie & Morgan

² Internal Consistency

³ Repeatability

⁴ Pilot Study

شده است. میانگین حیطه مشکلات مربوط به تهیه و تدوین طرح پژوهشی ۲/۸۶ و کمتر از میانگین مفهومی است ولی از نظر آماری معنی‌دار نمی‌باشد ($p=0/056$). در سه حیطه دیگر یعنی حیطه مشکلات در اجرای طرح، حیطه مشکلات اداری و مدیریتی و حیطه مشکلات فردی میانگین مربوطه بزرگتر از میانگین مفهومی بوده و تفاوت از نظر آماری معنی‌دار می‌باشد ($p\leq 0/05$). در مجموع سئوال‌ات و در کل حیطه‌های چهارگانه میانگین ۳/۲۲ بوده و بیشتر از میانگین مفهومی است و تفاوت نیز معنی‌دار می‌باشد ($p=0/001$). در بررسی درون حیطه‌ها به ترتیب مهمترین مشکلات و موانع پژوهشی از نظر اعضای هیئت علمی شامل مقوله‌های ضعف کار گروهی در دانشگاه با میانگین $3/85\pm 1/07$ ، حجم زیاد کار و انتظارات مختلف دانشگاه از اعضای هیئت علمی با میانگین $3/83\pm 1/11$ و عدم وجود فضای مناسب تحقیقاتی در دانشگاه با میانگین $3/82\pm 1/09$ می‌باشد.

شکل ۱. میانگین نظرات اعضای هیئت علمی با رابطه استخدامی مختلف به حیطه مشکلات تهیه و تدوین طرح پژوهشی

ارزشیابی و ارتقا می‌باشد. بین نظر اعضای هیئت علمی در دو گروه زن و مرد در رابطه با هر یک از حیطه‌های فوق تفاوت معنی‌داری وجود نداشت. آزمون آنوا نشان داد که بین نظر اعضای هیئت علمی با در نظر گرفتن رابطه استخدامی فقط در حیطه مشکلات تهیه و تدوین طرح پژوهشی تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($p=0/039$) و میانگین و انحراف استاندارد نمرات حیطه مشکلات مربوط به تهیه و تدوین طرح پژوهشی در اعضای هیئت علمی قراردادی $3/05\pm 0/77$ و بیشتر از اعضای هیئت علمی پیمانی $2/99\pm 0/80$ و رسمی $2/63\pm 0/85$ می‌باشد. در سایر حیطه‌ها تفاوتی بین نظر اعضای هیئت علمی با رابطه استخدامی مختلف وجود نداشت. در شکل ۱ میانگین نظر اعضای هیئت علمی با رابطه استخدامی در رابطه با مشکلات مربوط به تهیه و تدوین طرح پژوهشی نشان داده شده است. بین نظر اعضای هیئت علمی دارای درجات علمی مختلف (مربی، استادیار، دانشیار) در رابطه با هر یک از حیطه‌های چهارگانه تفاوت معنی‌داری وجود نداشت (حیطه مشکلات مربوط به تهیه و تدوین طرح پژوهشی ($p=0/153$), حیطه مشکلات اجرایی طرح ($p=0/797$) حیطه مشکلات اداری و مدیریتی ($p=0/792$), و حیطه مشکلات فردی ($p=0/356$)). تفاوت معنی‌داری در رابطه با هر یک از حیطه‌های چهارگانه بین نظر اعضای هیئت علمی دانشکده‌های مختلف دانشگاه وجود نداشت. همچنین این تفاوت بین اعضای هیئت علمی با رده سنی مختلف دانشگاه نیز معنی‌دار نبود. در جدول ۲ میانگین نمره آزمودنی‌ها برای تک تک مقوله‌ها و حیطه‌های چهارگانه نشان داده شده و با استفاده از آزمون تی تک نمونه‌ای با میانگین مفهومی (نمره ۳) مقایسه

جدول ۴. میانگین نظرات اعضای هیئت علمی دانشگاه مربوط به هر مقوله و مقایسه آن با میانگین مفهومی

حیطه	مقوله فرعی	M ± SD	t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
مشکلات تهیه و تدوین طرح پژوهشی	مشخص نبودن نیازها و اولویتهای تحقیقاتی در سطح دانشگاه	۳/۱۷±۱/۲۶	۱/۴۸	۱۲۴	۰/۱۳۹
	ناکافی بودن منابع روزآمد اطلاعاتی	۲/۶۴±۱/۲۰	-۳/۳۵	۱۲۴	۰/۰۰۱
	ناآشنایی کتابداران با منابع تحقیق و کاهش همکاری ایشان با محقق	۲/۶۹±۱/۱۴	-۳/۰۶	۱۲۴	۰/۰۰۳
	عدم وجود بانک‌های اطلاعاتی مفید در دانشگاه	۲/۸۰±۱/۰۸	-۲/۰۶	۱۲۴	۰/۰۴۱
	عدم وجود دسترسی به مطالعات انجام شده در سطح کشور	۲/۶۶±۱/۰۵	-۳/۵۹	۱۲۴	۰/۰۰۱
	محرمانه بودن اطلاعات و عدم دسترسی محقق به اطلاعات	۲/۶۲±۱/۰۸	-۳/۹۶	۱۲۴	۰/۰۰۱
	تناقص در آمارهای ارایه شده از سوی واحدهای مختلف	۲/۷۸±۱/۱۱	-۲/۳۴	۱۲۴	۰/۰۲۱
	کمبود منابع در کتابخانه	۲/۷۷±۱/۲۴	-۲/۱۰	۱۲۴	۰/۰۳۸
	کمبود وسایل چاپ و تکثیر	۲/۸۳±۱/۲۷	-۱/۴۷	۱۲۴	۰/۱۴۳
	روشن نبودن راهنمای تهیه و تدوین طرح پژوهشی	۲/۸۲±۱/۲۷	-۱/۵۵	۱۲۴	۰/۱۲۴
	عدم وجود مشاوره قبل از تدوین پروژه پژوهشی (مشاور پژوهشی برای اعضای هیئت علمی)	۳/۳۰±۱/۳۴	۲/۴۷	۱۲۴	۰/۰۱۵
	عدم ارایه مشاوره به موقع در زمان مراجعه علی رغم هماهنگی	۳/۰۱±۱/۲۵	۰/۷۱	۱۲۴	۰/۹۴۳
	عدم ارایه مشاوره به موقع در زمان مراجعه بدون هماهنگی	۳/۰۹±۱/۳۱	۰/۷۵	۱۲۴	۰/۴۵۳
کل مقوله‌های عامل مشکلات تهیه و تدوین طرح پژوهشی	۲/۸۶±۰/۸۲	-۱/۹۳	۱۲۴	۰/۰۵۶	
مشکلات در اجرای طرح	کمبود اعتبارات و بودجه	۳/۶۰±۱/۱۴	۵/۸۷	۱۲۴	۰/۰۰۱
	عدم وجود فضای مناسب تحقیقاتی	۳/۸۲±۱/۰۹	۸/۴۳	۱۲۴	۰/۰۰۱
	آگاه نبودن از نحوه اجرای طرح	۲/۹۰±۱/۲۴	-۰/۸۶	۱۲۴	۰/۳۸۹
	عدم وجود نظارت، کنترل و هدایت مستمر در اجرای طرح	۳/۱۱±۱/۱۹	۱/۰۶	۱۲۴	۰/۲۹۳
	عدم حمایت مالی به موقع در طی اجرای طرح	۳/۷۴±۱/۰۹	۷/۵۸	۱۲۴	۰/۰۰۱
	نارضایتی همکاران اصلی از تاخیر در پرداخت حق الزحمه	۳/۳۵±۱/۱۸	۳/۳۴	۱۲۴	۰/۰۰۱
	نارضایتی همکاران و پرسشگران از تاخیر در پرداخت به موقع حق الزحمه	۳/۳۱±۱/۱۹	۲/۹۴	۱۲۴	۰/۰۰۴
	کل مقوله‌های عامل مشکلات در اجرای طرح	۳/۴۱±۰/۷۶	۵/۹۶	۱۲۴	۰/۰۰۱
مشکلات اداری و مدیریتی	مشکلات ذی‌حسابی و پرداخت بودجه طرح	۳/۳۶±۱/۱۳	۳/۶۳	۱۲۴	۰/۰۰۱
	عدم آگاهی مسئول پرداخت هزینه‌های طرح از روند اجرای فعالیت‌ها	۳/۲۳±۱/۱۴	۲/۲۷	۱۲۴	۰/۰۲۵
	عدم آگاهی مسئولین حسابداری از قوانین مربوطه	۳/۰۳±۱/۲۴	۰/۲۹	۱۲۴	۰/۷۷۴
	شناخت ناکافی مدیران دانشگاه از مشکلات مربوط به تحقیق	۳/۲۶±۱/۰۵	۲/۷۴	۱۲۴	۰/۰۰۷
	استقبال نکردن مدیران دانشگاه از نتایج طرح‌های تحقیقاتی	۳/۳۶±۱/۱۱	۳/۶۵	۱۲۴	۰/۰۰۱*
	عدم تهیه به موقع وسایل مورد نیاز طرح‌های تحقیقاتی	۳/۳۶±۱/۱۸	۳/۴۸	۱۲۴	۰/۰۰۱*
	عدم وجود تشویق و ترغیب پژوهشگران در انجام پژوهش	۳/۷۲±۱/۱۱	۷/۲۴	۱۲۴	۰/۰۰۱*
	کم توجهی به خلاقیت‌های اعضای هیئت علمی و محققین	۳/۶۶±۱/۰۷	۶/۹۴	۱۲۴	۰/۰۰۱*
	ارجحیت آموزش بر پژوهش در دانشگاه	۳/۴۷±۱/۳۲	۴/۰۱	۱۲۴	۰/۰۰۱*
	بی توجهی مدیریت دانشگاه به مسائل پژوهشی	۳/۳۹±۱/۱۴	۳/۸۴	۱۲۴	۰/۰۰۱*
کل مقوله‌های عامل مشکلات اداری و مدیریتی	۳/۳۹±۰/۸۱	۵/۳۵	۱۲۴	۰/۰۰۱	
مشکلات فردی	قرار نداشتن تحقیق در زمره ملاک‌های ارزشیابی و ارتقاء	۲/۴۸±۱/۲۵	-۴/۶۳	۱۲۴	۰/۰۰۱
	مقاومت افراد در مقابل تغییرات ناشی از نتایج تحقیق و ایده‌های نو	۲/۷۴±۱/۱۴	-۲/۵۱	۱۲۴	۰/۰۱۴
	حجم زیاد کار و انتظارات مختلف دانشگاه از اعضای هیئت علمی	۳/۸۳±۱/۱۱	۸/۴۲	۱۲۴	۰/۰۰۱
	خسته کننده بودن فرایند تحقیق	۲/۹۴±۱/۱۹	-۰/۵۲	۱۲۴	۰/۶۰۱
	مشکلات مالی و اقتصادی	۳/۳۱±۱/۲۳	۲/۸۴	۱۲۴	۰/۰۰۵
	ضعف کار گروهی در دانشگاه	۳/۸۵±۱/۰۷	۸/۸۶	۱۲۴	۰/۰۰۱
	ناکافی بودن مهارت‌های پژوهشی	۳/۴۰±۱/۲۰	۳/۷۱	۱۲۴	۰/۰۰۱
	عدم وجود انگیزه کافی و پایدار درونی و شخصیتی برای تحقیق	۳/۲۲±۱/۲۹	۱/۸۶	۱۲۴	۰/۰۶۴
	عدم وجود انگیزه کافی مالی برای تحقیق	۳/۲۹±۱/۳۱	۲/۴۵	۱۲۴	۰/۰۱۶
	کل مقوله‌های عامل مشکلات فردی	۳/۲۳±۰/۸۰	۳/۲۰	۱۲۴	۰/۰۰۲
	کل مقوله‌های تحقیق	۳/۲۲±۰/۶۵	۳/۷۷	۱۲۴	۰/۰۰۱

بحث

بررسی موانع پژوهش از اهمیت بالایی برخوردار است و بر پژوهشگران در هر رشته علمی ضرورت دارد که نکات ضعف و کمبودهای آن را نمایان سازند. نتایج حاصل از بررسی دیدگاه اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل در تحقیق حاضر نشان داد مجموعه‌ای از عوامل اعم از تهیه و تدوین طرح پژوهشی، مشکلات در اجرای طرح، مسائل اداری و مدیریتی و عوامل فردی بر مسیر فعالیت‌های تحقیقاتی تاثیر گذارند. در بین این عوامل، عامل‌های با اهمیت کمتر در حیطه تهیه و تدوین طرح پژوهشی، مقوله محرمانه بودن اطلاعات و عدم دسترسی محقق به اطلاعات می‌باشد که نشان‌دهنده این است که اعضای هیئت علمی از دسترسی به اطلاعات رضایت نسبی دارند، اما مولفه عدم وجود مشاوره قبل از تدوین پروژه پژوهشی به عنوان با اهمیت ترین مانع پژوهش در این حیطه می‌باشد که با تحقیق چنگیزی آشتیانی در دانشگاه علوم پزشکی اراک هم خوانی دارد [۲۱]. در حیطه اجرای طرح نیز آگاه نبودن از نحوه اجرای طرح به عنوان کمترین عامل اثر گذار و عدم وجود فضای مناسب تحقیقاتی به عنوان با اهمیت ترین مانع در اجرای تحقیق مطرح شده است که طبق نتایج به دست آمده بیشترین عامل به عنوان مانع در سر راه فعالیت‌های پژوهشی اعضای هیئت علمی مربوط به حیطه اداری و مدیریتی، عدم وجود تشویق و ترغیب پژوهشگران در انجام پژوهش و کم اهمیت ترین عدم آگاهی مسئولین حسابداری از قوانین مربوطه و در حیطه فردی حجم زیاد کار و انتظارات مختلف دانشگاه از اعضای هیئت علمی به عنوان با اهمیت ترین عامل مانع پژوهش و قرار نداشتن تحقیق در زمره ملاک‌های ارزشیابی و ارتقا به عنوان کمترین عامل به عنوان مانع پژوهش مطرح شده‌اند. مطالعه ستوده اصل و همکاران [۲۰] نیز حیطه تهیه و تدوین طرح

پژوهشی را کم ترین مانع انجام تحقیق بیان نموده‌اند که با نتایج مطالعه حاضر همخوانی دارد. نتایج پژوهش نشان داد که بین نظر اعضای هیئت علمی با در نظر گرفتن رابطه استخدامی فقط در حیطه مشکلات تهیه و تدوین طرح پژوهشی تفاوت معنی‌داری وجود دارد و مشکلات حیطه تهیه و تدوین طرح پژوهشی در اعضای هیئت علمی قراردادی بیشتر از اعضای هیئت علمی پیمانی و آن نیز بیشتر از رسمی می‌باشد. به نظر می‌رسد برای اعضای هیئت علمی قراردادی لزوم اجرای دوره‌های آموزشی اهمیت داشته باشد و با توجه به نتایج مطالعه همسلی ارتقاء انگیزش در این عده لازم می‌باشد [۵]. نتایج تحقیق کریمیان و همکاران [۱۱]، زینالو و همکاران [۱۲]، حجازی و همکاران [۱۳] و همچنین حسینی شاوون و همکاران [۱۴] به وجود موانع مدیریتی، اداری، حرفه‌ای، امکاناتی و مالی و تأثیر آن بر فعالیت‌های تحقیقاتی در دانشگاه اشاره می‌کنند، در تحقیق حاضر نیز کلیه مولفه‌های مربوط به مشکلات اداری و مدیریتی به جز مقوله عدم آگاهی مسئولین حسابداری از قوانین مربوطه معنی‌دار می‌باشد که با مطالعات عنوان شده هم پوشانی دارد و این نشان دهنده اهمیت موانع مدیریتی و اداری در امر پژوهش و لزوم توجه ویژه مدیران به رفع مشکلات اداری و مدیریتی عنوان شده می‌باشد. همچنین نتایج به دست آمده از این تحقیق نشان داد حجم زیاد کار و انتظارات مختلف از اعضای هیئت علمی از مهمترین موانع تحقیقاتی در دانشگاه علوم پزشکی اردبیل می‌باشد که این موضوع با نتایج تحقیق کورکی و همکاران [۲۲] در دانشگاه علوم پزشکی همدان که مشغله کاری و تدریس واحدهای درسی زیاد را از موانع انجام تحقیقات و تولید علم بیان نمودند و نیز با نتایج مطالعه فرمانبر و همکاران، حیل و همکاران، و لوین و همکاران که حجم زیاد فعالیت‌های بهداشتی و درمانی و وقت ناکافی برای پژوهش را از مهمترین موانع حرفه‌ای در تحقیقات

علوم پزشکی می‌دانستند، همخوانی دارد [۱۷-۱۵]. بدری زاده و همکاران در دانشگاه علوم پزشکی لرستان نیز به نتایج مشابهی با عناوین کمبود وقت به دلیل تدریس زیاد و مسئولیت‌های اجتماعی به عنوان موانع تحقیقاتی دست یافتند [۲۳].

از نظر جنسیت، رتبه علمی، سابقه کار و پست سازمانی اختلاف معنی‌داری در حیطه‌ها در بین گروه‌ها در این تحقیق وجود نداشت که با نتایج مطالعه کرم زاده و همکاران در دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور مطابقت دارد [۲۴]. در اکثر مطالعات انجام شده از جمله مطالعه حسینی شاوون، مشکلات مالی و موانع اقتصادی بسیار پررنگ تر از بقیه موانع معرفی شده است [۱۴]. در مطالعه حاضر گویه‌های مربوط به مشکلات اداری و مدیریتی که شامل مسائل مالی نیز گردیده است، جزو موانع تاثیرگذار و مورد نظر اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل می‌باشد. دادخواه و همکاران در دانشگاه علوم پزشکی اردبیل در سال ۱۳۸۷ عامل پایین بودن حق‌التحقیق نسبت به زمان صرف شده برای تحقیق را یکی از موانع مهم از دیدگاه اعضای هیئت علمی عنوان کرده بودند که با نتایج تحقیق حاضر مطابقت دارد [۲۵].

نتیجه گیری

یافته‌های این تحقیق به عوامل اساسی مانند ضعف کار گروهی اعضای هیئت علمی در دانشگاه اشاره دارد، علیرغم این که بیشتر پژوهش‌ها در دنیا امروزه به سمت پژوهش‌های میان رشته‌ای و با حضور متخصصان رشته‌های مختلف تاکید می‌ورزند، حجم زیاد کار و انتظارات مختلف دانشگاه از اعضای هیئت علمی که ایده سازی و مشارکت در چرخه پژوهش را از آنها می‌گیرد، و عدم وجود فضای مناسب تحقیقاتی در دانشگاه از عمده ترین مشکلات پژوهشی بوده‌اند که از دیدگاه اعضای هیئت علمی به عنوان آسیب و مانع در انجام پژوهش مطرح شده‌اند.

محدودیت‌ها

از جمله محدودیت‌های انجام این تحقیق پراکندگی اعضای محترم هیئت علمی بالینی در مراکز آموزشی و درمانی و دانشکده‌ها و مشغله کاری زیاد آنها بود که روند توزیع و جمع آوری پرسشنامه را طولانی نمود.

پیشنهادات

در این تحقیق در بررسی کل مقوله‌ها به ترتیب مهمترین مشکلات و موانع پژوهشی از نظر اعضای هیئت علمی شامل ضعف کارگروهی در دانشگاه، حجم زیاد کار و انتظارات مختلف دانشگاه از اعضای هیئت علمی و عدم وجود فضای مناسب تحقیقاتی بود. پیشنهاد می‌گردد معاونت محترم پژوهش و فناوری دانشگاه نسبت به ترغیب اعضای محترم هیئت علمی به کارهای گروهی و بسترسازی جهت کاستن از حجم تدریس و مشغله کاری و تلفیق آموزش و پژوهش و سایر انتظارات در امور مربوط به پژوهش اهتمام بیشتری داشته باشد. توجه مدیریت دانشگاه به پژوهش‌های دانشگاهی و ایجاد نهاد آی آر (IR)^۱ و نیز ایجاد بستر و فضای مناسب جهت تحقیقات از جمله موارد مهمی است که با توجه به یافته‌ها می‌تواند برای مسئولان قابل بررسی باشد.

تشکر و قدردانی

بدین‌وسیله نگارندگان بر خود وظیفه می‌دانند از کلیه اعضای هیئت علمی که نظرات ارزنده خود را در اختیار گذاشتند، تقدیر و تشکر نمایند. در ضمن از معاونت محترم پژوهش و فناوری دانشگاه علوم پزشکی اردبیل که فرصت مطالعه را مهیا نمودند، قدردانی می‌گردد.

¹ Institutional Research

References

- 1- Mousavi Movahedi AA, Production of criteria developed countries. *Approach Quarterly*, 2004; 31: p. 3(Full text in Persian).
- 2- Ghoorchian Nader Gholi, Higher Education Accreditation in the 3rd. Millennium, Higher Education Encyclopedia, Vol. 1, Foundation for Persian Great Encyclopedia, Tehran, 2004 (Full text in Persian).
- 3- Khoshfar GR, The Role of research, research centers, research and economic-social development. *J Rahyافت* 2001; 22:98-103(Full text in Persian).
- 4- Hajsalehi E, Soltani R, Sharifirad G. Research barriers from the viewpoint of faculty members Isfahan University of Medical Sciences *J Health system research (HSR)* 2014;10(1):98-105. (Full text in Persian).
- 5- Hemsley brown JV. Facilitating research utilization a cross-sector review of the research evidence. *Int j public sector manages* 2004; 17(6):534-553.
- 6- Karimian Z, Sabbaghian Z, Saleh Sedghpour B, Lotfi F. Internal Obstacles in Research Activities: Faculty Members' Viewpoints in Shiraz University of Medical Sciences. *Iranian Journal of Medical Education*. 2012; 11(7):750-763. (Full text in Persian).
- 7- Parahoo K. Barriers to, and facilitators of, research utilization among nurses in Northern Ireland, *Journal of Advanced Nursing*. 2000;31(1):89-98.
- 8- Sax LG, Hagedorn LC, Arredondo M, Dicrisi FA. Faculty research productivity: Exploring the role of gender and family-related factors, *Research in Higher Education*. 2002; 43(4):423-446.
- 9- Adamsen L, Larsen K, Bjerregaard L, Madsen JK. Danish research-active clinical nurses overcome barriers in research utilization, *Scand J Caring Sci*. 2003 Mar; 17(1):57-65.
- 10- Tien FF. Faculty research behavior and career incentive: The case of Taiwan, *International Journal of Educational Development*. 2007;27(1):4-17.
- 11- Karimian Z, Sabbaghian Z, Saleh Sadeghpour B. Investigation of barriers to and challenges of research and science production in universities of medical sciences. *journal of Higher Education*. 2011; 3(4):35-63. (Full text in Persian).
- 12- Zinaloo A, Mohammadi M, Geranmayeh M, Farsaam H, Khakbazan Z. Research perspective at Tehran University of Medical Sciences from the viewpoint of the faculty members. *Iranian Journal of Medical Education*. 2002; 2(0):60-60. (Full text in Persian).
- 13- Hejazi A, Khankalabi M, Ataei M. Survey of Obstacle in Research from the View Point of Academic Members at the North Khorasan University of Medical Sciences during 2007-2008. *Journal of Northern Khorasan University of Medical Sciences*. 2008;1(1):41-46.
- 14- Hoseiny Shavoun A, Jahed H. The Viewpoint of faculty members on research obstacles at Tabriz University, *Journal of Science & Technology Policy*, Summer 2012;4(4):49-64. (Full text in Persian).
- 15- Farmanbar R, Asgari F. Study of Constraining Factors of Research from the Viewpoint of Faculty Members in Guilan University of Medical Sciences. *Journal of Guilan University of Medical Sciences*. 2005; 14(54):84-91.
- 16- Gill S, Levin A, Djurdjev O, Yoshida E. Obstacles to residents' conducting research and predictors of publication. *Acad Med* 2001; 76(5):477-480.
- 17- Levine RB, Herbert RS, Wright SM. Resident research and scholarly activity in internal medicine residency training programs. *J Gen Intern Med* 2005; 20(2):155-159.
- 18- Sabzevari S, Mohammad-Alizadeh S, Azizzadeh firozi M. The view point of faculty members of Kerman universities about barriers to research activities. *Journal of Shahid Sadoughi University of Medical Sciences*. 2000;8(2):18-27.(Full text in Persian).
- 19- Naderi E, Saif Naraghi M. Research methods and how to evaluate it in the humanities (with an emphasis on pedagogy), Tehran, Arasbaran publication.2011
- 20- Sotodeh Asl N , Ghorbani R, Rashidy-Pour A. Viewpoints of faculty members of Semnan University of Medical Sciences about research barriers, *Journal of Semnan University of Medical Sciences (koomesh)* 2014;16(1):1-7(Full text in Persian).

- 21- Changizi Ashtyani S, Shamsi M. Comparison of barriers to research activities form the point of view of normal and talented students at Arak University of Medical Sciences. *Edu R Med*. 2012;1(1):26-32. (Full text in Persian).
- 22- Kourki M, Mahjoub H, Sheykh N. Study of the academic member's attitude about main factors of not approaching to scientific writing in Hamadan University of medical sciences. *Hamedan Univ Med Sci J* 2007; 14(4): 59-63. (Full text in Persian).
- 23- Badrizadeh A, Gholami Y, Birjandi M, Beiranvand G, Mahooti F. Barriers to research from viewpoint of faculty members of Lorestan university of medical sciences. *J Yafteh* 2009; 11(3): 93-100. (Full text in Persian).
- 24- Karamzadeh A, Ahmadi-Vasmejani A, Zahedi R. Survey of barriers factors on research studies within educational approach from faculty members' attitudes in Jahrom university of medical science, *Quarterly Educational Development of Jundishapur*.2014;5(2);130-136
- 25- Dadkhah B, Mohammadi M, Poornaseri S, Mozaffari N, Adham D. View of Ardabil Province Universities Scientific Members' about research and its Limitations. *J Ardabil Univ Med Sci*. 2008; 8 (1): 37-44. (Full text in Persian).